

DELA VSKA

PRAVICA

Glasiilo krščanskega delovnega ljudstva

Izhaja vsak četrtek pop.; v slučaju praznika dan poprej - Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva c. - Nefrankirana pisma se ne sprejemajo

Posamezna številka Din 1.50 - Cena: za 1 mesec Din 5.-, za četri leta Din 15.-, za pol leta Din 30.-; za inozemstvo Din 7.- (mesečno) - Oglas: po dogovoru

Oglas, reklamacije in naročila na upravo Miklošičeva cesta (palača Delavske zbornice) I. nadstropje - Jugoslovanska strokovna zveza

Krščanska strokovna internacionala.

Deset let dela in borbe.

V dneh od 25. do 27. aprila se je vršilo v Berlinu v Nemčiji več zborovanj in sej krščanske strokovne internacionalne. Njih središče je bila dvodnevna seja glavnega odbora Internacionalne, ki se vrši vsako leto enkrat in pa slavnostno zborovanje v proslavo 10 letnega obstoja internacionalne. Priveditve so pokazale, kako močno se danes že tudi kršč. soc. strokovno organizirano delavstvo v vseh državah zaveda izrednega pomena in važnosti mednarodne združitve v močno skupno fronto. Za delavstvom ostalih držav noče zaostajati tudi krščansko strokovno organizirano delavstvo Jugoslavije, ki se je po zastopstvu Jugoslov. strokovne zveze pridružilo delavstvu drugih držav in s tem dokazalo, da se hoče v strnjeni vrsti vseh kršč. strok. organizacij boriti za svoje pravice. Pomembnost kršč. strok. internacionalne pa je bila pri tej priliki najzgovornejše dokumentirana s pozornostjo, ki jo je pokazala kršč. strok. internacionali nemška država oziroma njena vlada, s tem da je po svojem delavskem ministru dr. Stegerwaldu izjavila, da so stremjenja nemške vlade in države, kar tiče delavskih vprašanj, ista kot prizadevanja krščanske strokovne internacionalne. V teh dneh se je pokazalo, da je internacionala kršč. soc. delavstva v mednarodnem svetu že polno priznan činitelj - enakopraven z vsemi drugimi mednarodnimi združenji zlasti pa popolnoma enakopraven z II. amsterdamsko internacionalo. V složnem delu in borbi obeh za skupne cilje pa je najboljšje poročilo v življenju družbe kar najjačje, kar je tudi skupen cilj obeh internacional.

Glavni odbor internacionalne

je imel svoje seje v nemškem »državnem gospodarskem svetu«. Zastopane so bile države: Francija, Nemčija, Belgija, Nizozemska, Švica, Češkoslovaška, Avstrija in Jugoslavija, ki jo je zastopal načelstveni tajnik Jugoslov. strok. zveze tov. Vilko Pitako. Zastopniki iz ostalih držav so se opravičili. Razen tega so bile zastopane tudi skoro vse strokovne internacionalne, tako da se je udeležilo sej odbora skupno 46 delegatov. Seje je vodil predsednik internacionalne, predsednik zveze nemških kršč. strok. organizacij tov. Bernhard Otte. Uvodoma je izvajal, da z veseljem pozdravlja odbor internacionalne, ki se je prvič sestel v Berlinu.

Tajnik internacionalne Serrarens

je podal obširno poročilo o gibanju in plodnem delu internacionalne od monakovskega kongresa sem. Internacionala je v smeri sklepov zadnjega kongresa pozorno zasledovala vse delavsko gibanje sveta in sodelovala po svojih zastopnikih pri reševanju mednarodnih delavskih vprašanj. Odbor internacionalne je zasledoval tudi položaj delavstva v posameznih državah. Zlasti ponekod so nastopile v tem oziru znatne spremembe. Tako more zlasti delavstvo v Franciji in Nemčiji zaznamovati znatne uspehe posebno glede socialnega zavarovanja. Zastopniki internacionalne in strokovnih central so se vneto udeleževali dela mednarodnega urada dela. Internacionala je z uspehom delala zlasti na ureditvi delovnega časa v rudarstvu, v odboru za racionalizacijo dela in v odboru za proučevanje mednarodne koncentracije kapitala. Pododbod delavk se je zlasti pečal z vprašanjem zaščite služkinj in sploh hišnogospodinj poslov. Internacio-

nala je osnovala posebno komisijo za proučevanje delavskih mezd v posameznih državah, ki je s svojim delom že precej napredovala.

Izbrpno je poročal dalje tajnik o položaju kršč. strok. gibanja v Češkoslovaški, Ogrski, Jugoslaviji in Španiji. Daljši razgovor je bil zlasti o položaju na Češkoslovaškem, »kjer je radi političnih nasprotstev, ki so nastala ob zadnjih parlamentarnih volitvah, žal osnovala češkoslovaška ljudska stranka oziroma njen načelnik Šramek lastne »strokovne organizacije«. Odbor internacionalne je bil mnenja, da krščanske strok. organizacije nikakor ne smejo biti odvisne ne od ene, ne od druge politične stranke, ampak v svojem delu in zastopanju delavskih interesov svobodne v vsakem oziru. Predsedstvu internacionalne se naroča, da v tej smeri vpliva na položaj v vseh državah, kjer v tem pogledu razmere še niso konsolidirane.

Dalje je poročal tajnik o kršč. strokovnih organizacijah, ki še niso priključene internacionali. So to zlasti organizacije na Poljskem, na Litavskem, v Letlandiji, v Estlandiji, na Finskem, v Španiji, v Kanadi, v Združenih državah, v Mehiki in v južno-ameriških državah: Peru, Argentina, Chile. Na Litavskem preganja vladni režim kršč. strok. organizacije in njih voditelje tako kot ponekod komuniste ter jih pridno vtika v ječe in zapore, o čemer se je sam prepričal ko je bil letos tam in je govoril na zborovanju 1500 delavcem in delavkam pod policijskim nadzorstvom. Potoval je tudi na Finsko in bil tudi v Španiji.

Internationala šteje sedaj okoli tri milijone članov, najmočnejša je Nemčija z ca. 700.000 člani. Predsedstvo je imelo v tem času pet sej. Mesečnik, ki ga izdaja internacionala poleg strokovnih poročil delnim centralam, ima okoli 1500 naročnikov.

Blagajnik internacionalne

je poročal o zadovoljivem finančnem stanju internacionalne, ki razpolaga že z znatnim rezervnim fondom. V tajništvu internacionalne so stalno zaposlene štiri moči. Denarne imovine ima internacionala okoli 20.000 holandskih goldinarjev. Poročilo blagajnika je bilo odobreno obenem s predloženim proračunom za leto 1930.

Strokovna vprašanja.

Odbor internacionalne je obširno razpravljaval o posameznih strokovnih vprašanjih in sprejel predmetne sklepe: o prisilnem delu v kolonijah, o delovnem času zasebnih nameščencev, o delovnem času v rudarstvu, o zaščiti pristaniških in ladijskih uslužbencev in delavcev ter posebej o nedeljskem delu in nedeljskem počitku. V sklepih se naroča internacionali in deželnim strokovnim centralam, da si prizadevajo uveljaviti ta načela in zahteve v kolektivnih pogodbah in državnih zakonih. O teh vprašanjih bomo še poročali.

Končno je odbor sklenil, da se bo vršil prihodnje leto kongres v Belgiji, najbrže v Bruslju.

Proslava desetletnice internacionalne.

25. aprila zvečer so množice berlinskih krščanskih strokovničarjev in delegati strokovnih central iz drugih držav napolnili prostrano dvorano nemškega državnega gospodarskega sveta. Zborovanju je predsedoval in ga vodil tov. predsednik Bernhart Otte. Pozdravil je poleg inozemskih delegatov delavskega

ministra dr. Stegerwalda kot zastopnika nemške vlade, Hermana Henselerja, zastopnika Mednarodnega urada dela iz Zeneve. Predsednik je poudaril pomen mednarodne združitve krščanskih strokovničarjev. Delo, ki ga vrši krščanska strokovna internacionala in njena stremjenja imajo za podlago načelo pravičnosti in mednarodnega izmirjenja tako v interesu narodov kakor tudi v posebnem interesu poedinih držav.

Zborovanje je v imenu nemške vlade pozdravil delavski minister dr. Stegerwald. Izjavil je, da se stremjenja nemškega delavskega ministristva v široki izmeri krijejo s stremljenji krščanskih strokovnih organizacij in internacionalne. Po vojni se je gospodarska struktura skoro vseh držav bistveno izpremenila. Nastale so nove države, ki streme za gospodarsko samostojnostjo, izvaja se danes v najširšem obsegu tako zvana racionalizacija dela, posebno v Združenih državah ameriških in v Nemčiji. S tem je nastala velika nadprodukcija vseh izdelkov, tako da smo danes v položaju, da se v Evropi z danimi produkcijskimi sredstvi več producira, kakor pa se more prdati. Nemčija, Anglija in Amerika imata skupaj preko 10 milijonov brezposelnih. Problem brezposelnosti postaja tako osrednje vprašanje vse notranje politike poedinih držav. Politična nasprotstva naraščajo in socialne napetosti se izredno zaostrojujejo. Mnogo teh vprašanj se da rešiti edinole z mednarodnimi sporazumi in dogovori. Od gospodarske strukture posameznih držav zavisi v veliki meri tudi socialna politika, oziroma položaj delavstva. Socialna politika more biti prav tako malo mirna kakor gospodarski in tehnični razvoj. Nemčija je stalno pripravljena svojo socialno politiko razvijati naprej. Spor je le v tem, v koliki izmeri in v kakem tempu. Gotovo je treba imeti ozir na gospodarski položaj države. Vendar delavstvo zahteva enakopravnost z vsemi drugimi sloji prebivalstva države, delež na vseh materialnih in kulturnih dobrinah družbe, pa tudi religiozno in pravno povzdigo.

Polna dvorana je navdušeno pritrjevala izvajanjem nemškega delavskega ministra, bivšega glavnega tajnika internacionalne.

Velevažen in pomemben govor je nato imel glavni tajnik Internacionalne, inozemski senator tovariš Serrarens, o stremljenjih krščanske strokovne internacionalne. Njegov govor je bil večkrat prekinjen z navdušenim pritrjevanjem cele dvorane, kar je dokaz, da je govoril vsem iz duše. Njegov govor bomo po možnosti v celoti priobčili v enih prihodnjih številkih.

Herman Henseler je pozdravil Internacionalo v imenu Mednarodnega urada dela, posebno pa še ravnatelja Alberta Thomasa in pri tem omenil, da tudi mednarodni urad dela praznuje v tem letu svojo desetletnico. Izročil je odboru Internacionalne priznanje Mednarodnega urada dela za njeno dragoceno sodelovanje v mednarodni organizaciji dela.

Govorili so nato zastopniki posameznih strokovnih central: za Francijo Tessier, za Belgijo Pauwels, za Nizozemsko Amelink, za Avstrijo Staud, za Švico Müller, za Jugoslavijo Pitako in za Češkoslovaško Schütz. V imenu Mednarodnega odbora delavk pa je pozdravila zborovanje tov. Baers iz Bruslja.

Pred in po zborovanju je moški zbor berlinskih strokovničarjev zapel več

pesmi, tako da je večer minil v najlepšem slavnostnem razpoloženju.

Sprejem pri Stegerwaldu.

Nemški delavski minister je povabil udeležence zasedanja glavnega odbora Krščanske strokovne internacionalne v soboto 26. aprila opoldne na skupno kosilo. Udeležili so se ga vsi navzoči delegati.

V svojem pozdravnem nagovoru je delavski minister dr. Stegerwald poudaril pomen nemškega delavskega ministristva, ki si ga je izvojevalo nemško delavstvo po vročih in dolgotrajnih bojih. Danes zaposluje to ministristvo nad 30 tisoč uradnikov in nameščencev, ako pa se prišteje še moči, zaposlene v socialnem zavarovanju, tedaj znaša to število 60 do 70 tisoč. Od 24 milijard mark, ki jih nemška država daje v obliki javno-pravnih dajatev zopet nazaj ljudstvu, jih spada pod delavsko ministristvo okoli 10. Poleg tega je Nemčija tudi država, v kateri je v največji meri razvito javno razsojanje v sporih med delavci in delodajalci. Nemško delavsko ministristvo je danes nosilec vse socialne politike in socialno političnega napredka nemškega delavstva. Zlasti v zadnjem času so se pojavila proti socialno političnemu napredku v državi močna nasprotstva od strani delodajalskih organizacij. Da ta nasprotstva niso prišla do danes še nikjer do izraza v škodo delavstva, je v veliki meri zasluža baš krščanskega delavskega gibanja.

Glavni tajnik Internacionalne tov. Serrarens je v svojem odgovoru na pozdrav in v zahvalo za lep sprejem poudaril veliko aktivnost Nemčije in nemškega delavstva na polju državne in mednarodne socialne politike. Pri ustvarjanju mednarodne delavske zakonodaje pa morajo složno sodelovati vse narodnosti brez razlike. A ravno od Nemčije se pričakuje več kot od drugih držav. Izrazil je nado, ki jo goje vsi mednarodni strokovničarji, da se bo prav sedanjemu delavskemu ministru posrečilo, kar se drugim ni, namreč da bo Nemčija ratificirala mednarodno konvencijo o 8 urnem delavniku. S tem bi bil napravljen v tem oziru silen korak v bodočnost.

1. maj je potekel povsod mirno. Delavstvo industrijskih držav ga je praznovalo, četudi ob asistenci oborožene oblasti, ki se vedno boji, da ne bi 1. maja izrabili komunisti. Dočim so lani v Nemčiji praznovali 1. maj le komunisti in to kljub prepovedi socialističnega notranjega ministristva z velikimi demonstracijami, so ga letos praznovali socialisti in komunisti vsak zase. Veličastni so bili tudi nastopi v Avstriji, katere so pa skušali paralizirati Heimwehrovi s svojimi paradami. Tudi v Češkoslovaški, kjer je enako kot v Avstriji 1. maj državni praznik, so bile lepe manifestacije.

Delavci! Proletarci!

Pravkar so izšle

Proletarske novele

od Martina Andersena

ki jih mora poznati in imeti

vsak z a v e d e n proletarec!

Jugoslovanska strokovna zveza.

Viničarji.

USTVARJAJMO LASTEN KAPITAL!

Geslo »Svoji k svojim!« mora veljati tudi nam viničarjem, ki nam ni nič bolj potrebnega, kakor osamosvojiti se na gospodarskem polju in tako postati v vseh prilikah našega življenjskega obstoja neodvisni od vsakogar. To pravico ima vsak stan enako, tudi naš viničarski. Najhujše je biti močnejšemu v oblasti, ako si ne moreš pomagati. To zna najbolj vsak tisti viničar, ki je kedaj bil kaj dolžan svojemu vinogradniku. Resnično pravi pregovor v štajerskem narečju: »Dokler si dužen, tačas boš suženj!« Mnogo sicer zavednih viničarjev mora trpeti krivice in gledati dnevno, kako se njegove pravice teptajo. Ne upa si pa pokazati najmanjši znak opravičene nevolje, čeprav premnogokrat dejstva naravnost kriče po pravici.

Ni majhno število viničarjev, ki se nahajajo v takim obupnem položaju. Kaj hoče, pomoči ni, mora se vdati usodi in trpeti. Vzrok temu je največ v tem, da si viničarji ne izposojujejo denarja naravnost od posojilnice, ker te premalo poznajo in razumejo, in pa dejstvo, da se našemu v pretežni večini poštemu in marljivemu viničarskemu ljudstvu zelo rado odreda poročilo za posojila, samo iz strahu, ker so nemančiji. Srečnega se lahko imenuje tisti viničar, ki dobi poroke za vsoto za nakup ene kravice. Zato ni prav nič čudno, ako prosijo za posojila pri svojih gospodarjih. To bi bilo navsezadnje tudi najbolj pravilno in vse v redu, ako se ne bi dogajalo, da vinogradnik viničarja za to uslugo z nizkimi delovnimi pogoji potem neusmiljeno izkoristi, ako ne celo popolnoma gmotno uniči. Ne samo, da viničar more posojeno mu glavnicu in obresti, komaj krajcar za krajcarjem vrniti, ampak celo zgodi se, preden to posojilo vrne, mu isto vsoto trikrat prej odsluži s tem, da je izročil popolni njegovi odvisnosti v vsakem oziru. Znani so slučajji, da bi si viničar rad službo spremenil, pa samo radi dolga pri gospodarju tega ne more.

Ni fraza, da je stotine viničarskega ljudstva pozdravilo misel lastne posojilnice in hranilnice — »Viničarske kreditne zadrage«. Zakaj se tega koraka ne bi razveselil vsak pameten viničar. Tu ne bo treba hoditi niti najmanj s klubkom v roki in tresočimi se kolena za posojilom in poroki. Beseda bo rečena bratu, sotrpinu; brez bojzani, z odprtim srcem in vedrim čelom. — »Tovariši, tako je! Toliko in toliko rabim! — Do tedaj povrnem.« — Gotovo.

Ako je bila torej nujna potreba naše lastne kreditne zadrage, tako je sedaj enako in še bolj potrebno, da z navdušenjem pozdravimo njen klic po zbiranju lastnega kapitala. Kapital mora biti, brez tega zadrage ni. Nikoli še ni nastopil za nas viničarje tako važen trenutek, kakor je sedanjši za oživotvorjenje naše zadrage z lastnimi sredstvi. Sedaj se bo takoj videlo, če smo bili viničarji za zadrugo, katero smo si tako želeli, tudi

dovolj zreli in požrtvovalni. Videlo se bo, ali bomo mogli zbrati sčasoma toliko kapitala, da bo zadruga v doglednem času lahko ustrezala svoji nalogi in koristila širokim slojem viničarskega ljudstva. Naj bi ne bilo viničarja, ki ne bi pristopil h kreditni zadrugi, ki nosi njegovo stanovsko viničarsko ime in katero bomo upravljali sami. Enkratni delež 20 Din in pristopnina 5 Din zmore vsak. Zadnji naj bo prvi! Več ko uas pristopi v zadrugo, tem močnejša bo. Vsak žrtvuje sebi in svojim. Mesec maj je določen za zbiranje našega združnega kapitala. Tovariši! Kakor vedno, tako gotovo se boste tudi sedaj radi odzvali klicu svoje stanovske dolžnosti. Pomagaj si sam in Bog ti bo pomagal! Pomagajmo si! Kakor čebelnice, ki od cvetke do cvetke nabirajo sladki med in ga nosijo v skupen panj, tako tudi mi pojdemo od tovariša do tovariša, zbirajmo deleže in ustvarjamo naš skupen in lastni viničarski kapital. V slogi je naš moč!

—n—r—

Pojasnilo.

Vsak delež »Viničarski kreditni zadrugi« znaša 20 Din. V smislu pravil zadrage se deleži ne obrestujejo, pač pa se vrnejo, ako član izstopi. Posamezni član ima lahko več deležev. Pristopnina znaša 5 Din. Vsem skupinam SZV bomo te dni razposlali pristopnice, položnice in navodila za zbiranje deležev in pristopov k zadrugi. Deleže in pristopnino je treba plačati zaupnikom ali odbornikom pri skupinah »Strokovne zveze viničarjev«, kateri to odpošljejo zadrugi.

Načelstvo.

Pravica hlapca Jerneja. Nad 30 let je služil Franc Novak za viničarja, njegova žena pa celo 54 let vedno na enem posestvu v Litmerku pri Ormožu, katero je last Franca Ritonja, kmeta v Zihlavi pri Sv. Juriju ob Ščavnici. Sedanjega gospodarja sta služila že 16 let, prej pa njegovega očeta. Vse moči in boljše del življenja sta vkopala in zagarala v vinograd gospodarjem, marsikaj doživela in pretrpela, kakor je še znana usoda viničarjev. S postarjanjem sta prihajala, kot po navadi, v bolj težke čase in tudi gospodar ju ni več toliko upošteval, kot v mlajših in krepkejših letih. To je gotovo bil najhujši udarec, ki ga nazadnje sprejme delavec, viničar, v starosti za svoje izčrpane moči.

Zadnji dve leti jima gospodar niti ni hotel več zaslužka plačevati. Tako jima je dolgoval ves dveletni zaslužek za rez, kop in vez svojega sicer obsežnega vinograda. Tudi tri mernike pogojenega zrnja letno ni maral dati. Zaman so bile viničarjeve prošnje, naj bi se mu vendar še izplačal njegov zaslužek. Viničarka je v neki hudi stiski šla celo v Zihlavo na dom gospodarja, prosit izplačila zasluženega denarja, kjer pa je morala brž skozi vrata, vrniti se praznih rok in solznih oči.

Lani, ko je prišel gospodar sam v vinograd, sta ga viničarja prosila za po-

ravnavo dveletnega računa. Nato je gospodar segel v žep in izmed številnih bankovcev, izvlekel enega stodinarskega ter ga ponudil viničarki v roko. Ona je denar prijel, pohlevno pa pripomnila, kdaj dobita še izplačan ostali zaslužek. To je tako razjezilo kmeta, da je bliskoma izmaknil viničarki bankovec iz roke ter jo za poravnavo dolgujočega dveletnega zaslužka začel obdelavati z udarci po glavi. Tudi viničarja se je dejanski večkrat lotil. S tem sta bila viničarja prisiljena iskati pravne pomoči. Ker viničarska komisija ni mogla gospodarja spraviti k sporazumu, je imenovan viničar vložil tožbo pri sodišču, ki je seveda razsodilo, da se ima viničarju Novaku plačati ves dveletni zaslužek in dati skupaj šest mernikov rži.

Takoj je zahteval gospodar, da se morata odstraniti iz njegove viničarije. Celo sodnijskim potom ju je hotel spraviti predčasno iz stanovanja. Sodišče v Ormožu pa je tega gospodarja lepo poučilo, da po viničarskem redu ni Novak storil nobenega takega prestopka, da bi imel pravico ga predčasno tirati iz službe. Dočim je zaslužek v denarju po razsodbi viničarjema izplačal, se je upiral dati šest mernikov zrnja. Dne 19. aprila 1930 pa je bil po odvetniku vloženo sodišču izvršilni predlog, da se dotičnemu kmetu teh sodnijsko prizanih šest mernikov rži zarubi in izroči viničarju. Ker je viničar vedno dobival pisma in opomine od gospodarja, naj se izseli, naj ga ne najde več v stanovanju, ko pride v vinograd in je celo hotel dati vinograd v obdelavo drugim ljudem ter mu za letošnjo rž že zopet dolguje, se je rajši letos v marcu odselil. Ker pa je moral iz službe radi krivde gospodarja, mu je isti sedaj dolžan povrniti stroške selitve in drugo. Vložen je še predlog viničarske komisije.

Ni to edini slučaj te vrste. Koliko poštenih in zaslužnih viničarjev se mora ali se bo še moralo predvsem na stara leta, enako uživati pravico hlapca Jerneja, ker najrajši se zgodi, da tedaj, ko je dovršil svojo življenjsko delo, ko je treba plačila za to, ko je postal bolehen, star in onemogel, da se potiska v stran, — za plot. Materijalno pravico je mogoče doseči; jo celo sodišče prisodi; moralne pravice, človeškega dostojanstva, proletarju, za njegovo, vsej človeški družbi žrtvovano trdo izživetje pa je silno težko doseči ali sploh ne.

Občni zbori. V Jarenini 11. maja po rani sv. maši v hiši g. Vinka Hanžiča. 18. maja pri Sv. Barbari v Halozah po rani sv. maši v društveni dvorani. 25. maja pri St. Petru pri Mariboru po rani sv. maši v samostanski šoli. — Povsod dnevni red običajni. Centrala pošilja povsod svojega zastopnika. Člani »Strokovne zveze viničarjev« udeležite se občnih zborov svojih skupin v največjem številu.

Kamnoseško delavstvo

Ribnica na Pohorju. Ob precej številni udeležbi se je v nedeljo 4. maja vršil naš redni mesečni sestanek. Tov. predsednik Weiss je poročal o težkočah, ki so nastopile pri tvrdki Ehrlich, ker je

delavstvo zaposleno samo 5 dni po 7 ur dnevno. Trdi se, da je podjetje v krizi vsled tega, ker nima dovolj naročil. Stori se se potrebni sklopi, da se to stanje čimprej konča, ker škoduje delavstvu sosednih obratov.

Dalje je govoril tov. ekspozitorni tajnik JSZ, kateri je predvsem omenjal važnost zborovanja naše mednarodne organizacije v Berlinu in potrebo po čim tesnejših stikih z našo mednarodno zvezo v Utrechtu. Poudarjal je, koliko važnosti je posebno v današnjih časih za delavstvo mednarodni strokovni pokret, kajti kapitalizem se vedno bolj koncentrira in organizira v trustih in je nevarnost, da tem potom zdrobi ves odpor delavstva. Govoril je tudi o važnosti in veliki odgovornosti odbornikov in delavskih zaupnikov, kajti organizacijsko, kakor zaupniško delo se od nekaterih vse preveč podcenjuje in ni pravega smotrenega dela, s katerim bi dobila organizacija med članstvom in tudi ostalimi večji ugled. Naglašal je nujno potrebo po večji izobrazbi naše delavske mladine z željo, da bi se tudi v Ribnici ustanovila delavska kulturna organizacija. Predvsem je krivo, da ni pravega napredka v naših organizacijah to, ker nimamo dovolj izvežbanih in sposobnih delavcev-voditeljev. Nekaterih je celo sram in menijo, da je delo v organizaciji nečastno. So to največji škodljivci delavskih interesov, ki ovirajo vsak večji razmah delavskega pokreta. Priporočal je Krekovo knjižnico, katere prva knjiga je pred kratkim izšla ter je baš za delavstvo kamnoseške stroke neprecenljive vrednosti, zlasti povest »Šved s srečko«, ki pretresljivo opisuje borno življenje kamnoseka v borbi za vsakdanji kruh. — Članstvo je z velikim zanimanjem poslušalo in mnogo se jih je izjavilo, da bodo takoj naročili to lepo knjigo. — Prihodnji mesečni sestanek bo v nedeljo 1. junija. Na sporedu bo skioptično predavanje »Jugoslavija«. Ze sedaj vas na to opozarjamo in vabimo, da se predavanja udeležijo tudi žene in mladina.

Lesni delavci

Vard pri Vrhniki. Izredni občni zbor strokovne skupine lesnega delavstva na Verdu se bo vršil v nedeljo 11. maja ob 9 dopoldne v prostorih pri »Jurci«. Na tem občnem zboru, na katerega je vabljeno tudi vse ostalo delavstvo, se bo vršil tudi razgovor o potrebni razširitvi dela organizacije tudi na druge obrate. Pri volitvi novega odbora se bo to že upoštevalo tako, da pridejo zastopniki v odbor tudi od drugih podjetij. Občni zbor je za nadaljnje delovanje skupine, kakor tudi za naš položaj velike važnosti, zato pozivljamo vse delavstvo, da s svojo udeležbo dokaže razumevanje za delavsko organizacijo. — Odbor.

Mednarodni evharistični kongres se vrši od 7. do 11. maja v Kartagini v Afriki.

Madjari še niso pozabili kraljev in volja samega Bethlena, madjarskega ministrskega predsednika je, da posadi na vladarski prestol Otona.

Atom:

Pravica do organizacije.

(Delavska okrožnica papeža Leona XIII.)

70. Spoznana pičnost lastnih moči človeka priganja in spodbuja, da si želi pridružiti tujo pomoč. Snetopisemska je ona misel: »Bolje je, da sta dva skupaj, kakor en sam; imata namreč korist od svoje zveze. Če bi eden padel, ga bo drugi podpiral. Gorje samemu: Če pade, nima nikogar, ki bi ga doignil« (Modr. 4, 9, 10). In tudi ona: »Brat, kateremu brat pomaga, je kakor trdno mesto« (Preg. 18, 19). Kakor lo naravno nagnenje človeka vodi k združitvi in državljski družnosti, tako hrepeni tudi, da bi z državljski sklenil druge družbe, majhne sicer in nepopolne, pa vendar družbe. Med temi in med ono veliko družbo, je radi različnih najbližjih ciljev zelo velik razloček. Cilj namreč, določen državljski skupnosti, pripada vsem, ker je obsežen v skupni blaginji, katero imajo pravico uživati po razmerju vsi in posamezni. Zato se imenuje javna, ker se »o nji ljudje med seboj združujejo, da tvorijo državo«. (Tomaž Akv.). Contra impugnantes Dei cultum et religionem, c. 2.) Nasprotno pa se družbe, ki se družijo tako rekoč v njenem naročju, smatrajo in so zasebne, ker je namreč ono, kar se predvsem nanje nanaša, zasebna korist, ki se tiče samo združenih. »Zasebna družba je tista, katera se združuje, da bi oršila kako zasebno opravilo, na pr., če dva ali trije sklenejo družbo, da bi skupno kupčevali.« (Tomaž Akv., l. c.) Zato torej, akoravno se zasebne

družbe nahajajo v državi in so tako rekoč toliko kot njeni deli, vendar vobče in samoposebi ni o oblasti države, da bi jim branila njih gibanje. Po naravnem pravu je namreč človeku dovoljeno, da se združuje v zasebnih družbah, država pa je ustanovljena zato, da ščiti naravno prava (pravice), ne pa, da jih ugonablja. In če bi ona prepovedala, da se državljska društva ne smejo združevati, bi naravnost sebi nasprotovala, ker se je tako sama, kakor so se zasebna društva, rodila iz tega načela: da so ljudje po naravi družni.

Družna pravica ali pravica do organizacije torej nikakor ne izvira iz države, marveč je prvotnejša in višja. Državni zakon nima torej pravice dovoljevati združevanja med državljski, marveč ima samo dolžnost, družno pravo braniti in podpirati. Brez družnega prava ni nobene svobode. Nikjer se bolj ne ovira osebna svoboda, kakor, če se zabranjuje združevanje. Novi vek je proglasil svobodo vesti, pouka, tiska itd., zraven pa so novodobni zakoni omejevali združevanje in ga še omejujejo. To je naravnost smešno protislovje! Kaj pa pomenja svoboda vesti, če se ne morejo tisti, ki imajo neko prepričanje vesti, združevati in s skupnimi močmi kazati svoje prepričanje? Kaj pomaga svoboda pouka, če se ne sme dejansko razvijati? In ali ni svoboda tiska prazna, če se sme samo pisati, ne pa tudi delovati? In za delovanje je najprej potrebno združevanje.

Družno pravo pa seveda ni neomejeno, ker ni samo sebi namen. Služiti mora človeku; zato se ne sme izvrševati tako, da bi nasprotovalo njegovi naravi. Narava je odvisna od Boga, radi tega nobeno združevanje ne more biti opravičeno, katero nasprotuje božjemu ali nravnemu zakonu. Človek je pa odvisen tudi od družbe, radi tega se ne sme v takih nižjih družbah združevati, v katerih bi bil v nasprotju z višjimi, važnejšimi družbami.

Ko govorimo o združevanju, imamo seve pred očmi v prvi vrsti delavske organizacije, ki so mere in merijo še vedno na to, da pridobijo delavcem boljše delavske razmere: boljše plačo, manjšo dobo za delo, uspešnejše varstvo. Novodobni zakoni so izprva določali kazni delavcem, ki bi se zvezali v dosego takih in podobnih namenov. To je bila vnebovpijoča krivica. Kjer vlada svobodna konkurenca, mora nujno biti tudi pravica do organizacije. Če se proglasi načelo, da si sme vsak sam pomagati, kakor si more in zna, a če se obenem nižjim stanovom ne prizna pravica do organizacije, potem je jasno, da morajo le-ti propasti in da imajo od svobodne konkurence edino le bogatini dobiček. Noben posameznik izmed delavskih stanov ne more zase ničesar, ne kmet, ne rokodelc, najmanj pa delavec. Svobodna konkurenca je pomenjala: le za gospodarsko močne konkurente dobiček, ti so postajali radi tega vedno bogatejši, gospodarsko slabi državljski so pa vedno bolj slabi in slabe še dandanes. Odtod je nastalo zlo modernega kapitalizma, ki ga more odpraviti le močna organizacija.

(Dalje.)

Rudarji.

Hudajama. Vsem članom strokovne organizacije se sporoča, da so sestanki v Laškem vsako prvo nedeljo v mesecu ob 7 zjutraj nad Zadrugo, pri Sv. Jerderti pa vsako tretjo nedeljo ob 8 zjutraj v Čitalnici. V Hudajami pa se bodo sestanki razglašali na napisni tabli. Dolžnost vsakega člana je, da se vsak mesec udeleži vsaj enega teh sestankov. Odbor.

Cestarji

Dravograd. V nedeljo, dne 11. maja se bo vršil v Dravogradu v gostilni Kresnik ob pol 9 dopoldne sestanek cestarjev. Na sestanku bo poročal strokovni tajnik JSZ iz Maribora o intervencijah pri kr. banski upravi glede izboljšanja cestarskega položaja vobče. Poleg tega se bo ob tej priliki vršilo tudi skriptično predavanje »Jugoslavija«, za kar prosimo članstvo, da povabi tudi druge, da se tega lepega predavanja udeležijo. —

Slovenjgradec. Za cestarje na progi Šoštanj—Slovenjgradec se bo vršil sestanek v nedeljo, dne 11. maja ob pol 12 dopoldne v prostorih gostilne Sekavnik v Slovenjgradu. — Cestar.

Krekova mladina.

Redni občni zbor centrale Krekovih družin se bo vršil v nedeljo 1. junija ob 10 dopoldne v dvorani Okrožnega urada za zavarovanje delavcev na Miklošičevi cesti v Ljubljani. Vse družine opozarjamo, da pošljejo svoje delegate in se ozirajo pri tem na tozadevna določila pravil. Zaprošena je znižana vožnja za delegate. Sporočite nam naprej imena članov, ki se bodo udeležili obnega zbora. — Živi borba! — Centrala.

Jesenice. Sestanek Krekovec se bo vršil v soboto 10. maja ob 8 zvečer z običajnim dnevnim redom. Dolžnost vas vabi, da kot člani vršite program kršč. soc. in da se skupno kot bratje vzpodbujamo. Plačevanje članarine se vrši od sedaj naprej vsako nedeljo v pisarni skupine J. S. Z. Jesenice. — Odbor.

V razporedu zdravniških ordinacij v ambulatoriju OUZD v Ljubljani so nastopile sledeče izpremembe: Za pljučne bolezni ordinira g. dr. Jamar Tone vsak delavnik od 11—13 (moški: torek, četrtek, sobota; ženske: ponedeljek, sredo, petek). Za ušesne, nosne in vratne bolezni ordinira g. dr. Pogačnik Josip od 13 do 15. Za kožne in spolne bolezni ordinira g. dr. Jakša Jožef od 13 do 15 (moški: torek, četrtek, sobota; ženske: ponedeljek, sredo, petek). Za živčne bolezni ordinira g. dr. Robida Ivan od 14 do 16 (na stanovanju v Dalmatinovi ulici št. 10). **Zobni oddelek:** od 8 do 10 g. dr. Logar Franc, od 10—12 g. dr. Pavlovčič France. **Rentgenološki oddelek** (diagnostika in terapija): od pol 12 do pol 14 ordinira g. dr. Hebein Jože, od 14 do 16 pa g. dr. Kunst Alojzij. **Posvetovalnica za matere:** vsak torek in petek od 16 do 18 g. dr. Dragaš Bogomil — Lipičeva ulica št. 2 (Zavod za zaščito dece). **Nadpredsednik in zdravniške komisije:** vsak dan ob 12. uri.

Peter Kovač:

Tovarna.

(Odlomki.)

Beseda je razglašena.

Gruča stoji pred ograjo. Po megleni cesti hite delavci. Vse se ustavlja in čita. Starci ne razumejo, berejo dvakrat, trikrat. Mladci gore v razburjenosti.

Prideta dva fanta mimo. Ustavita se in se razkoračita.

»Hudiča,« rohai eden, »saj ni nič. Pojdi!«

»Čakaj!« stoji drugi. »Beril!«

In bereta, da je tovarna iz delavskih žuljev sezidana in da je tritisoč glasov več kakor samo osemsto, naj se torej vsi združijo.

»To je pa nekaj drugega,« misli fant in spet bere.

»Hm,« godrnja stavec, »to je nova beseda. Kaj mislite, ljudje božji, ali bo drugače s tako besedo?«

»Nikdar ne bo hlapec prenehal biti hlapec,« pravi eden.

»Prokleta si žalosten,« se razhudi drugi. »Če imaš pravico, kriči, da jo imaš, zakaj drugače bo prišlo spoznanje,

Kmet in komunizem.

Da je Rusija dežela kmetov, je za komuniste sreča in nesreča obenem. Sreča je radi tega, ker delajo lahko na njihovih ramenih najrazličnejše gospodarske poskuse, ne da bi se država zrušila. Štiri petine prebivalcev, ki so kmetje, pridelajo tudi v najhujših razmerah vendar toliko, da se ohranijo pri življenju. Narod je torej v velikanski večini pred lakoto kolikor toliko zavarovan. V industrijski državi je drugače. Če se tu komunizem ponesreči in se morajo tovarne ustaviti, so ljudje v 24 urah na cesti in nimajo kaj jesti. V Rusiji pa še maloštevilni delavci rešijo v skrajni stiska s tem, da beže na deželo. Če bi Rusija ne bila velikanska kmetijska država, bi bilo komunistične vlade že zdavnaj konec. To je njena sreča.

Silna kmetijska večina je pa za boljše življenje tudi stalna nevarnost. Lenin je že rekel, da bo ruski komunizem bil svojo zadnjo bitko v boju proti »kapitalizmu, ki se razvija v malih kmetijskih posestvih.«

Po velikem porazu iz leta 1921. so boljseviki pustili majhne in srednje kmete na miru. Njih boj je šel v naslednjih letih le proti premožnemu kmetu ali kulaku. Kulak je podjetni, napredni kmet, ki si zna množiti premoženje. Komunisti stoji na stališču, da je tak kmet komunizmu najbolj nevaren, ker se krčevito drži lastnine na zemlji. Proti kulakom so sovjeti vodili vedno najostrejšo borbo: nalagali so jim visoke davke, jim jemali volivno pravico, jih tolkli pri robotah, itd. Ostale kmete so pustili pri miru.

Vlada je pa zdaj sklenila, da uvede komunizem tudi v kmetijsko gospodarstvo. Ruski kmetje naj zložijo svoja zemljišča v skupno, socializirano posestvo, ki naj bo last splošnosti, to se pravi države. To se lahko izvrši v treh oblikah. V prvem slučaju se zložijo samo zemljišča, dočim ostanejo hiša, ži-

vina in orodje last posameznega kmeta. Skupna zemlja se skupno obdeluje. To imenujemo združeno obdelovanje zemlje.

Druga oblika se zove »artel«. Tu ni samo zemlja skupna, temveč tudi živila, orodje in vse ostalo razen hiše, kjer živi in se hrani družina.

Tretja oblika je komuna. Tu so tudi hiše last skupnosti ali države. Kmetje obdelujejo zemljo kot državni nameštenci, zato dobivajo v skupnih kuhinjah hrano, imajo brezplačno stanovanje, za bolnike se odpirajo bolnišnice, otroci se vzgajajo in hranijo v skupnih zavodih, odkoder obiskujejo navadno enkrat na teden starše.

Sovjetska vlada pravi sicer, da se razpuščanje kmetij vrši prostovoljno, toda to je le na papirju. Zakaj skupnim posestvom daje davčne olajšave, cenena umetna gnojila, cenena semena, plemenito živilo, posojila po nizkih obrestih, različne druge podpore in pravice, ki jih samostojnemu kmetu namenoma odteguje. Kdor ne da zemlje iz rok, trpi velikansko škodo. Razen tega so krajevna oblastva začela v zadnjem letu rabiti silo, kmetje so bili primorani razpuščati posestvo. Ta politika ne reže v živo samo kulakov, temveč tudi majhnega in srednjega kmeta. Kakor leta 1921. Leninu, so se uprle sedaj vasi Stalinu. Na deželi je tekla iznova kri, tisoče in tisoče kmetov so vrgli v ječo, izgnali v Sibirijo ali obsodili na smrt. Mesto da bi se po načrtu rusko poljedelstvo dvignilo, so kmetje zopet omejili obdelovanje zemlje, skrili žito, poklali mnogo živine. Radi tega je tudi v ruskih mestih nastopilo veliko pomanjkanje.

Kakor leta 1921. Lenin, se je moral leta 1930. tudi Stalin ukloniti. Prepovedal je nasilno razpuščanje kmetij in vrnil kmetu svobodno razpolaganje z zemljo in pridelki, hoče pa kmete počasi navaditi na komunizem.

Doma in po svetu.

Stanovanjska zaščita, kolikor jo je še bilo, je odpravljena in ni danes nihče več zaščiten. — Statistika pravi, da je še pre malo stanovanj.

Najmočnejša centrala slovenskih združuj, **Zadružna zveza,** ki jo je ustvaril dr. Krek, slavi letos 30-letnico. Danes združuje čez 600 zadrug. — V združnem življenju moremo zaznamovati še eno, da sta se združili, če rabimo bivše politične pojme, bivša samostojna kmetijska in demokratka zadružna zveza v eno.

Isti pojav združitve sorodnih elementov opazimo tudi v sporazumu, ki se je storil med »**Kmečkim listom**« in »**Domovino**«, ki bosta zanaprej izhajala pod enotnim vodstvom.

Ban je imenoval nov upravni svet »**Kranjske hranilnice**«. Od starih upravnih svetnikov sta ostala le župnik Finžgar in dr. Ravnihar, ki je sedaj predsednik.

Ministrski predsednik je odredil **štednjo pri banskih proračunih.** Črtati se morajo vsi dispozicijski in reprezentacijski fondi ter druge pogrešljive postavke.

V Sloveniji beležimo več nesreč: V Trbovljah je odtrgal mimo vozeči brzovlak glavi dveh potnikov, ki sta se — nekoliko v »ročcah« — sklanjala skozi okno. — Na ljubljanskem kolodvoru je zgrabila lokomotiva železniškega uslužbenca, ki je prezgodaj skočil v vlaka, in mu v sklepih odtrgala roko. — V Ljubljani je skočil vseučiliški uradnik Pichler; od Velike noči pogrešanega Podrebška pa so našli po štirinajstih ob bregu Ljubljanice.

Avstrija išče prijateljev in denarja. Kancler Schober je pripraven človek, da vse to dobi. Bil je sedaj v Parizu in Londonu. Povsod je zagotavljal, da hoče ohraniti demokratično republiko in

da bo zatri vse oborožene organizacije, torej tudi Heimwehr, ki bi hotela najraje uvesti v državi nacionalistično-konservativno diktaturo. Francozi so mu ponudili denar pod pogojem, da ne bo delal za združenje z Nemčijo. Tudi v Londonu je bil lepo sprejet. Zato razumemo, da so Velenemci hudi.

Gandijev pokret je narastel. Za njim stoji še tajna organizacija, ki vodi vse aktivne napade in organizira bojkot tuje blaga, kakor še ne pomni zgodovina. Oblasti zelo skrbne za zaščito Evropejcev. Posebno oster značaj dajejo gibanju oni, ki so prišli iz ruskih šol in predvsem dvigajo k uporabi najnižjo kasto — parijs. Višek napetih razmerij pomeni aretacija Gandija.

Za zadnji **pomorski konferenci** dela Italija velike načrte za graditev vojne mornarice; hoče doseči enkopravnost in enakost s Francijo. To jo bo stalo več milijard lir. Dvig italijanske mornarice zelo veseli Nemce, skrbi pa Francoze.

Rusija je naslovila po nameravanem atentatu v Varšavi na Poljsko ostro noto, zahtevala preiskavo ter razpust vseh terorističnih organizacij. — Nastopi proti krščanstvu znašajo mnogo zmede, in mongolski narodi se oprijemljejo svojih poganskih običajev. — Trocki se še ni pomiril z režimom. — Država je izdala papirnatega denarja za štirikratno kovinsko vrednost, kar bo gotovo povzročilo padec črvonca.

Francija vedno bolj in bolj propagira idejo Panevrope in že se pojavljajo novi načrti za njeno ureditev.

Gradba novega poslopja OUZD v Mariboru.

Izgleda, da je v Mariboru ponekod nastalo mnenje, kot da nisem storil kar bi bilo potrebno, da gradbo novih prostorov za ekapozituro OUZD v Mariboru čim bolj pospešim. Zato na javna vprašanja v nekaterih listih pojasnjujem potek stvari.

31. 8. 1929 sem sklenil **nakup** stavbišča. OUZD je takoj dobil odobrenje g. komisarja SUZOR-a v Zagrebu in končno ministra za socialno politiko in narodno zdravje. Med tem že je OUZD v Ljubljani hitel s pripravami za razpis, dobil tudi odobrenje vseh zadevnih skdegov, tako da je razpis za dobavo idejnih skic bil objavljen 12. 10. 1929. Razpis je bil prvotno določen na najkrajši možni rok do 30. 11. 1929, pa ga je g. komisar SUZOR-a z ozirom na številne intervencije iz Slovenije podaljšal do 16. 12. 1929.

16. 1. 1930 je bila končna seja ocenjevalne komisije, naker je sledila razstava projektov. Ker noben projekt ni odgovarjal potrebam, je sledilo nato več posvetovanj v Ljubljani in v Zagrebu, kako z razpoložljivimi sredstvi vendarle dobiti vse potrebne prostore.

24. 2. 1930 je dobil izdelavo novih idejnih skic in vložitvenih načrtov arhitekt Saša Dev.

Idejne skice arh. Saše Deva sta odobrila obo komisarja na seji dne 25. in 26. marca v Zagrebu; vložitvene načrte pa 26. 4. 1930.

Prihodnje bližnje dni bo SUZOR načrte vložil pri mestnem magistratu mariborskem in prosil za odobritev.

Navedeni datumi pričajo, da OUZD v Ljubljani obravnava ta predmet kot najnujnejši in da sta obe višji instanci z izredno naklonjenostjo storili vse, da se zadeva brez prestanka gladko in hitro razvija. Da kljub temu preteko meseci, preden je mogoče začeti z gradbo, je pa pač neizogibna posledica dejstva, da je OUZD javna ustanova.

Dr. Mihael Krek,
komisar OUZD v Ljubljani.

da še tistega koščka kruha, ki ga imas, nisi vreden.

»Kdo je rekel, naj kriče?«

»Slepec! Kdor pove za vse nas resnico, je naš brat. Mi ga moramo potrditi v njegovi veri. Jaz pojdem k njim!«

»Jaz tudi,« hrume nekateri.

»Vsi moramo držati skupaj,« razlaga nekdo. »En človek ne vzdigne bremena, ko jih pride deset, da dvignejo zlahka. En delavec ne opravi ničesar, če še tako kriči, da je lačen, kadar jih pa tisoč zahteva kruha, gotovo zmagajo.«

»Beseda bo naša, kadar nas bo tritisoč.«

Ziva beseda gre od človeka do človeka. Polglasen šepet drhti v množici. Mladec blizu vrat, še skoraj otrok, je dvignil klobuk in zakričal:

»Na korajžol!«

Delavke bero molče. Ne razumejo vsega. Črke plapolajo in oznanjajo. V vseh srcih je pričakanje.

Ostro zapoje sirena v tovarni.

Gruče se zgrinjajo k vratom. Dvorišče je temno od molčečih teles. Široka vrata pogoltnejo stotine. Počasi gredo možje in nič več zamišljeno. Dvignili so glave in stopajo v tovarno, kakor v domačo hišo.

Pokazalo se je, da samo daljno blestenje solnca razstopi led, ki pokriva molčanje trpečega življenja.

Dopoldne so se pa pripeljali gospod ravnatelj in so videli letake in so se hudo prestrašili. Tresh so se in so brali čudovito besedo na papirju.

»Joj,« so vzdihnili, »kako, da to oblast pusti in ne varuje svojih zvestih in poštenih državljanov.«

In je brž zapel telefon.

Zaprli so tajnika Graharija.

Ko je opoldne sirena oznanila odmor, so videli delavci da letakov ni več. Sem in tja se je poznalo, kje so viseli. Pred tovarno je hodila po cesti straža.

Megla je upadla in solnce je sijalo z visokega neba.

Tisti večer je zboroval strokovni svet in dočagal, da se je priglasilo tisoč novih članov.

Dvorišče.

Dvorišče je polno ljudi. Ustavili so stroje in poslali može k ravnatelju. Glava pri glavi od vhoda do pisarniških prostorov. Polglasen šum, kakor zamolklo bobnenje oddaljenega groma, se ziblje med množico. Obratovodja in uradniki so nemirni. Groza prihajajočega viharja. Zgoraj pa govore može. Leon in go-

spod baron sta pred njimi. Grozno se je začudil baron, ko je slišal, da je nenadoma zapela sirena in da so se začeli delavci zbirati. Kaj si predrznejo ti ljudje! Kar sami ustavijo delo! Hotel je telefonirati po policijo. Komaj ga je pregovoril Leon.

»To se večkrat zgodi. Ne razburjajte se. Sami bodo šli spet na delo.«

In sta čakala, kaj bo.

Ko je sluga naznanil deputacijo, sta se spogledala.

Delavci so vstopili.

»Kaj hočete?« je dejal Leon.

»Kako, da ne delate? Saj so delovne ure zdaj. Ni še odmor,« se je vmešal baron z ostrim glasom.

»Sirena je piskala, sirena ukazuje,« je dejal Peter Kalus.

»Kdo je dovolil?« je rohnel baron.

»Bog ve,« so skomignili delavci.

»Tako je delo! Gospod ravnatelj, uvedite preiskavo, kdo je dovolil, da piska sirena odmor, ko ni ura za to!«

»Pojdemo, toda govorili bi še radi.«

»Nič! Na delo!«

»Če ukaže gospod ravnatelj. Smo zastopniki. Pogledjte na dvorišče!«

(Dalje.)

Čez hribe in doline . . . iz Maribora.

Mariborski konzum.

Krščanski socialistični pokret v Mariboru in bližnji okolici more dobro napredovati le tedaj, če bo stal na trdnih gospodarskih temeljih. Zato je bila hvalevredna misel, da si člani JSZ v Mariboru osnujejo svoj konzum. Mnogo jih je bilo, ki so smatrali to namero za neizvedljivo in predrzno. Četudi so bile ovire od raznih strani, kjer se je pričakovalo in kjer tudi ne, skoraj nepremagljive, vendar se je 1. marca otvoril konzum. Razvoj konzuma je že takoj prve dni ovrgel vso malodušnost in dokazal, da konzuma ne morejo več uničiti s protigigantijo proti njemu in še tako močne ovire. Dočim so pred otvoritvijo celo nekateri člani gledali na konzum z nezaupanjem, je po otvoritvi začelo naglo naraščati število članov, ki se je dvignilo koncem prvega meseca že na 98. Meseca marca se je prodalo blaga za 88.376 Din, a število članov je tekotom preteklega meseca poskočilo na 121, kar pač najbolje hvali solidno postrežbo in dokazuje, da so člani s konzumom zadovoljni. Zeleti bi bilo, da pristopijo h konzumu vsi zavedni krščanski delavci, mojstri in izobraženci, zlasti pa tudi za vse dobro vnete članice Kršč. ženske zveze. Članarina znaša samo 100 Din in se lahko plača v petih obrokih. Ob koncu leta dobijo vsi člani izplačane 3% od vsote, za katero so nakupili blago.

Versko in prosvetno življenje med delavstvom v Mariboru.

Našemu delavstvu radiočitajo, da se bori samo za lastne materialne koristi in da nima smisla za versko in prosvetno življenje. Kako neutemeljen je ta očitek, so dokazale duhovne vaje za delavstvo pred praznikom sv. Jožefa. Tudi duhovnih vaj za inteligenco v cvetnem tednu so se udeleževali delavci v zelo obilnem številu. Delovni sloji so dobro zastopani tudi pri šmarnicah. V pretekli zimski sezoni pa je priredila Strokovna zveza v Mariboru 22 predavanj, ki so obravnavala gospodarske in delavske razmere v slovanskih državah, razmerje Cerkve do delavstva, združništvo, gospodarske in zdravstvene raz-

mere z ozirom na delavstvo. S skopičnimi slikami so se pojasnjevala težja prosvetna predavanja. V tekmovalju z mariborsko Prosvetno zvezo smo odnesli gotovo prvenstvo ne samo vsled mnogo večjega števila predavanj, ampak tudi s svojim skrbno in sistematično sestavljenim programom. Če pri prosvetnih večerih odštejemo dijaštvo raznih zavodov, ki je prišlo pod vodstvom svojih predstojnikov, je bil povprečno naš obisk mnogo večji. Udeleževalo se je namreč naših večerov 45 do 50 članov, ki so vsi z izredno pazljivostjo sledili predavanjem.

Delavska prosvetna predavanja

bo prirejala mariborska ekspozitura Jugosl. strokovne zveze v letnih mesecih v bližnji in daljni okolici Maribora. V ta namen je stopila v dogovor z Vinčarsko zvezo in posameznimi skupinami. Predavanja bodo vedno pojasnjevale skopične slike. Več izobražencev se je draže volje odzvalo tozadevnemu povabilu JSZ. Odkar se je mariborska ekspozitura na znotraj popolnoma konsolidirala, začena razvijati živahno in solidno delavnost.

Kočevje. Shod rudarjev in tekstilnih delavcev. V nedeljo dne 27. aprila se je vršil pri nas shod, ki ga je priredila Jugoslovanska strokovna zveza. Shod je bil obiskano dobro z ozirom na dejstvo, da se shoda ni moglo udeležiti delavstvo iz obeh tekstilnih, ker so morali ravno v nedeljo delati, dasi to ni v navadi.

Na shod je prišel kot zastopnik oblasti g. dr. T. Čuš. Shod je otvoril predsednik JSZ v Kočevju tov. A. Struna, vodil pa ga je tov. Kovačič Ivan, ki je po uvodnih besedah podal besedo zastopniku JSZ iz Ljubljane tov. Lombardu. Ta je v svojih izvajanjih očrtal današnje žalostno stanje delavstva zlasti rudarstva, ki preživlja strašno krizo baš v letošnji pomladi. Treba je močne organizacije, da si delavstvo samo pridobi pravice, ki jim grede. Medtem, ko se podjetnik organizuje, sloni delavstvo ob strani. V organizaciji je moč in sila delavske moči. Tov. Kovačič se je zahvalil govorniku za izčrpno poročilo in podal besedo starešini Krekove družine v Kočevju tov. Bojcu. Ta je v kratkih jedrnatih besedah opisal položaj kočevskega delavstva na rudniku, v obeh tekstila-

Najnovejša zaloga šivalnih strojev, koles, gramofonov, velika izbira gramofonskih plošč (slovenske pesmi, kupleti, koncerti ter plesi itd.). — Cene nizke!

Na obrokel

nah in pri lesni industriji. Zlasti ostro je ožigosal sramotno nizke plače delavstva v novi tekstilani, kjer dobi delavec ali delavka za 14 dni trdega dela jedva 5 do 15 kovačev.

Nujno potrebna je v Kočevju močna delavska organizacija! Po razgovoru je predsednik zaključil shod.

Za kratek čas.

Bašnik je brskal po krožniku, kajti gospodinja mu je predložila izredno slabo kosilo. »Gospod Bašnik,« je dejala gospodinja, ko je pospravljala, »ako še enkrat pozabite ključ večnih vrat, potem lahko zunaž spite, ker vam ne bom odpirala o polnoči.« — »Veste kaj! Če mi bosite s takimi kosili stregli še nekaj časa, kot je bilo tole, sploh ne bom potreboval ključa, ker bom lahko skozi ključavnico prišel domov.«

Poročevalec: »Katerim okoliščinam pripisujete vaših 92 let?«

Najstarejši vaščan: »Dolgemu življenju.«

Sosed: »Ti, Miha, tvoj fant je ravnokar kamen vrgel za menoj.« — »Ali te je zadel?« — »Ne.« — »Potem pa ni bil moj.«

Gorjupova: »O, kako krasen klobuk imaš. Vaš mož ima sedaj najbrže boljšo službo.« — »Ne, le boljšega moža imam sedaj.«

Flander: »Pri igranju na karte en dan zgubim, drugi dan pa dobim.«

Klander: »Zakaj pa potem ne igraš le vsak drugi dan?«

CENTRA JESENICE

Kralja Petra cesta šte. 198

Neki restavrater je imel vedno kako idejo, da je čim več gostov privabil v svoj lokal. Postavil je v restavracijo tehtnico in vsak gost se je moral tehtati pred in po obedu. Plačal je po teži, razliko med prvim in drugim tehtanjem.

Ferčnik pa ni bil eden izmed onih, ki so na glavo padli. Natlačil si je v žepu kamenja in ko je stopil v restavracijo, se je stehal. Med kosilom pa je neopaženo kamenje odložil pod mizo. Ko je pri odhodu stopil na tehtnico, je ta pokazala manj kot prej in pri blagajni je dobil še 24 dinarjev.

Luka: »Danes pa slabo izgledaš, kaj pa ti je?«

Pavel: »Da, da, pred tremi tedni je šlo preveč dalmatinca po grlu.«

Luka: »Kaj praviš, pred tremi tedni — in še zdaj nisi prebolel mačka?«

Pavel: »O, že davno, ampak račun sem dobil danes, račun.«

Lojze: »Vidiš, oni-le človek spi v marmornati palači.«

Janez: »Ali je mar milijonar?«

Lojze: »Kaj še, za nočnega čuvaja je v neki banki.«

Gospod: »Ivan, znano vam je, da sem zelo pozabljiv.«

Sluga: »Da.«

Gospod: »Spomnite me torej prvega, da vam odpovem službo.«

Minka: »Tati, kako pa veščaki in učenjaki vedo, kdaj je solnčni ali lunin mrk?«

Oče: »Nikar ne sprašuj tako neumno. Misliš, da oni ne znajo brati pratike?«

RADIO JOŽE MARKEŽ, JESENICE

Solidna postrežba. Dobi se tudi na obroke.
Oglejte si stalno radio razstavo!

Pierre l' Ermite:

Kako sem ubila svojega otroka

Gospa Yholdy je popolnoma brez potrebe pretiravala svojo vlogo, ker bi bil Dominik še rajši videl, da bi bil imel mir in bi bil bolj sam zase.

Vsi so se pripravljali, da preživijo velike počitnice v la Chaiseskem gozdu.

Ujec se je takoj začel pogajati z neko družbo, da bi za čez leto najel kakšno vilo. Sicer je bilo že zelo pozno, ali k sreči se je zgodilo kot se dogaja čestokrat: neka družina je bila najela vilo, ko pa je bilo treba iti — so prišle nepričakovane zapreke in vila je ostala prazna! Tako je gospa Yholdy brez posebnega truda dobila »Turkiz«, lepo in prostorno vilo, ki je ležala na najlepšem mestu otoka.

Čim bliže je prihajal dan odhoda, tem bolj sta bila ujec in mati prepričana, da nista mogla izbrati lepšega kraja.

Tudi Lolita in njena mati sta prihajali k njim na Elizejske poljane in jim vsakokrat navdušeno pripovedovali o Noirmoutierju, ki jima je bil dobro znan. Nedaleč od »Turkiza« sta najeli vilo »Ker-Mimie«, ki nima razgleda na morje, ker se gospa Presvesova — tako se je pisala Lolitina mati — bala morskih vetrov.

Nekega dne je prinesla Lolita fotografijo »Ker-Mimie«. Prostorno pritličje in nizko nadstropje sta bila vsa opletana od okrasnih spenjavk, vila sama pa se je skrivala v jasnem in veselem gozdiču sredi borov in smrek, skozi katere se je vsipalo zlato solnce.

»Vila Turkiz,« je pristavila, je pa še dosti lepša in leži na lepšem kraju, ker se dviga nad morjem blizu Souzeauxja, najkrasnejšega zaliva na otoku.

Bilo je nekega večera v juliju. Obe družini sta se sešli na orsayskem kolodvoru v istem rezerviranem vagonu prvega razreda, ki je vozil skozi Nantes, Pornic in Noirmoutier.

Lolitica je bila že od narave lepa, v svoji potniški obleki pa je bila še dosti lepša. Obraz ji je kar žarel od veselja, da bo nekaj časa živela prav blizu Yholdyjevih in posebe še blizu tega ponosnega mladeniča, ki je bil že povsod znan po svoji

razumnosti in bogastvu. Pretikale so se ji različne misli in budile nade, ki bi zdravile še kakovo drugo dekle, ki ne bi bila tako dovtetna ko rdečelična Lolita.

Lolita je bila nežna in drobna kakor njeno ime. Kdor jo je videl, bi mislil, da ima pred sabo kako lepo igračko ali prijazno živalco; vendar je bila prava umetnica v glasbi in slikarstvu.

Pšenične lase si je dala ostriči kakor Ivana Arška, pa ne mislite, da iz spoštovanja do domače svetnice, o ne, marveč da bi pokazala lep in gibki vrat, pa da ji lasje ne bi nagajali pri tenisu, pri kohanju in na daljših sprehodih.

Kajti Lolita je mnogo rajši zahajala na igrišče kot v cerkev. Prejela je prvo obhajilo, a potem je ni bilo več k obhajilni mizi. Zajeli so jo pljuska-joči valovi sveta in jo metali iz sezone v sezono, iz letovišča v letovišče, od veselice do veselice, da je nikakor ni bilo moči obrniti na pravo pot.

Ni bila ravno hudobna, pač pa nekoliko objestna, kakor se je zdelo gospo Yholdy, ki jo je imela rada kot ima človek rad mačko, ker lepo gleda, ker je tako ljubka in ima na sebi nekaj plemenitakega.

Dominik je kot vljuden mladenič na potovanju kajpada gospem vedno stregel.

Ko so prispeli v Pornic, je najprej poizvedel, če je morje mirno, kajti gospa Yholdy se je vdala ujevemu prigovarjanju in se odločila, da ne grede skozi Fromentine in La Fosse, ker je pot mnogo daljša.

Morje je bilo prekrasno, čisto in mirno ko brušen turkiz.

Ladja je bila pripravljena in kapitan je komaj čakal, da čimprej odplovejo. Voda je hitro vpadala in ko se je vijak začel vrteti, je dosegel do blata, da se je za ladjo vila kalna brazda.

Dominik je gledal — a ni skoraj nič videl — kako je slikovita Porničska pokrajina izginjala na obzorju. — Pliskavice so se zaganjale iz vode in se poigravale ob ladji kakor otroci. Lolita jih je z veseljem opazovala, Dominik pa se je mudil s svojimi mislimi drugod, v daljnih daljavah Vogezev... Oziral se je po neznanu pokrajini, ki je vstajala pred njim, in mislil na svoje revne fantičke, ki bi tako radi potovali po teh krajih; sklenil je, da bo o tem še razmišljal.

Vozili so se že dobre tri četrt ure. Obrisi otoka so postali jasnejši in Dominik se je neza-

vedno obrnil proti otoku, ki je bil majhen pa lep, prav kakor Lolita.

Ko so pripluli do pristanišča, jim je mahala v pozdrav množica ljudstva, ki se je zbralo ob obali, znanci in prijatelji, pozdravljali jih je tudi la Chaiseski gozd, obrobjen z vednozelenim hrastjem, sinji zaliv in obal des Dames; na vodi so se zibali ribiški čolni z modrimi in rjavimi jadrji in vitki čolnički galebje barve; na bregu so stali majhni osli, sivi kakor noirmoutierski prah, in ženske v značilnih avbah, v daljavi proti Guérinièrei pa je bilo videti mlino na veter, katerih pisana krila so se vrtela v zraku. Ta pisana slika se je zdela izletnikom silno smešna, vendar jim je tudi močno ugajala.

Sicer pa so bili potniki prav lepo sprejeti. Na pomolu jih je pričakoval zastopnik družbe, ki je dajala stanovanja v najem, in vsi so postali izredno dobre volje in zadovoljni s krajem, ko so gredeč v svoje stanovišče krenili skozi la Chaiseski gozdič. Tu in tam se je prikazala prijazna vila, vsaka drugačna in vsaka drugače obrnjena. Nekatera je bila kakor igračka, zgrajena na skali, ki je visela nad morje, druga pa se je postavljala kot kakšen svetilnik, a skoraj vse so bile zakopane med mimoze, borovce in hrastiče.

Najprej so prišli do »Ker-Mimie«; bila je to prijazna vila kakor njeno ime in dosti lepša kot na fotografiji.

Kmalu so bili pri »Turkizu«, ki je stal resno in oholo sredi stoletnih hrastov kakor kak alzaški dvorec in se ponosno razgledoval po morju.

Presvesovim je bolj ugajala »Ker-Mimie«, Yholdyjevim pa »Turkiz«. Ujec je rekel, da se ne bi mogel še obrniti v majhni zeleni škatljici »Ker-Mimie«, Lolita pa da bi se zgubila v prostranih sobanah »Turkiza«.

Nekaj dni so porabili, da so se nastanili in uredili, ker so privlekli s sabo mnogo kovčkov; šele zatem se je začelo življenje kakor v letoviščih.

Dominik je životaril kakor izruvano drevo in nekaj dni se kar ni mogel privaditi novemu kraju. Gospa Yholdy se je nadejala, da bo prve dni bolj žalosten in strt, zato se ni dosti zmenila za njegovo otožnost.

Mladenica pa je težilo več stvari, da se ni mogel nikjer prav počutiti.